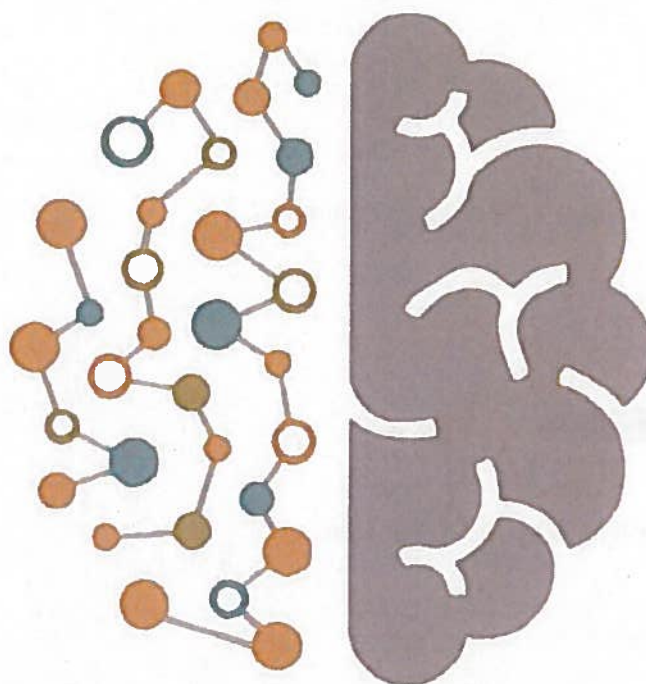

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

Weekly Des- / Misinformatie

Week 33, 04 t/m 11 AUG 2020

Inhoudsopgave

1. Leeswijzer
2. Inleiding
3. Conclusies
4. Verdieping: Telegram messaging platform
5. Narratief 5G
6. Narratief [REDACTED]
7. Narratief Rusland versus Europese Unie
8. Narratief Virus

Bijlagen

[1] Leeswijzer

In het eerste gedeelte leest u een onderwerp ter verdieping. Deze week: **Verharding tegengeluid COVID-19 maatregelen**. In het tweede deel van dit product leest u de actuele updates van de vier gevestigde desinformatie-narratieven: 5G, [REDACTED], Rusland vs. Europese Unie en het Virus-narratief.

In dit product wordt gewerkt met een mate van waarschijnlijkheid in relatie tot de gegeven duiding, conclusies of assessments. In de onderstaande tabel is de mate van waarschijnlijkheid toegelicht.

Terminologie	Confidence level
Zeer waarschijnlijk	80-90%
Waarschijnlijk	60-80%
Mogelijk	40-60%
Onwaarschijnlijk	20-40%
Zeer onwaarschijnlijk	0-20%

[2] Inleiding

Des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 hebben een negatief effect op onze samenleving. De overheid wordt daar in toenemende mate mee geconfronteerd. Het duiden van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 is essentieel om snel te kunnen bepalen of, hoe en door wie gereageerd moet worden op een bepaald narratief.

Als ondersteuning richt het LIMC zich op het interpreteren van beschikbare data en het schrijven van aanvullende *assessments*. Dit doet het LIMC aan de hand van de volgende hoofd- en deelvragen:

Hoofdvraag:

In hoeverre beïnvloedt des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 de Nederlandse samenleving?

Deelvragen:

1. Wat zijn de heersende narratieven of thema's?
2. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op het openbaar bestuur?
3. Wat is de invloed van des- en misinformatie in relatie tot COVID-19 op de Nederlandse cohesie?

De vier heersende narratieven uit deelvraag 1 worden wekelijks gemonitord door het LIMC. Dit product schetst de ontwikkelingen die deze narratieven de komende drie maanden mogelijk door zullen maken. De verschillende narratieven zijn onderworpen aan een aantal analysetechnieken die tot *scenario building* leiden. Het resultaat hiervan is een overzicht van mogelijke toekomstscenario's per narratief voor de korte termijn (tot oktober 2020).

Gezien de huidige juridische restricties op deze opdracht zijn wij beperkt in het monitoren van de scenario's. Het is vooralsnog niet mogelijk om bronmateriaal met persoonsgegevens te verwerken in onze analyses. Om deze reden zijn wij genooddaakt onze assessments hoofdzakelijk te baseren op berichtgeving in nieuwsmedia. Daarnaast beperken de juridische restricties het LIMC om de intentie van bronnen te onderzoeken. Het is hierdoor onmogelijk om te achterhalen of er sprake is van des- of misinformatie. Derhalve wordt in dit stuk enkel gesproken over des-/ misinformatie.

Tot slot hebben we een drietal mogelijke scenario's opgenomen (zie bijlage 5) die gelden voor de middellange termijn (tot januari 2021). Deze scenario's zijn niet toegespitst op onze heersende narratieven, maar behelzen de mogelijke impact van des- en misinformatie in zijn geheel. Dit is nodig om de termijn te kunnen verlengen naar zes maanden (de narratieven veranderen te snel om hierover op lange termijn uitspraken te doen) en om te voorkomen dat we eventuele nieuw opkomende narratieven over het hoofd zien door onze focus te veel op onze vier heersende narratieven te leggen.

[3] Conclusies

Heersende narratieven

- In de afgelopen week is het 5G-narratief nauwelijks in de traditionele media belicht geweest. Hiermee blijft het “narratief dooft uit” scenario valide. Na het verlies van het kort geding van Stop5GNL dient het hoger beroep op 18 augustus 2020. Naarmate deze datum dichterbij komt, zal berichtgeving hierover mogelijk meer aandacht genereren voor dit narratief.
- De afgelopen week heeft het [REDACTED] narratief zich niet verder ontwikkeld. Hoewel uitspraken van [REDACTED] in de afgelopen week op internationale media zijn aangehaald, is dit vooralsnog niet het geval geweest in Nederlandse traditionele media. Het narratief zelf blijft ongewijzigd, waarbij het belichten van de onduidelijkheid omtrent de veiligheid van een toekomstig vaccin een voedingsbodem is. Het blijft mogelijk dat er, juist doordat de nadruk gelegd wordt op ontkrachting, aanhoudende aandacht is voor dit narratief.
- Afgelopen week heeft het Rusland vs. Europese Unie narratief geen significante ontwikkelingen meegemaakt. Recentelijk is een RT artikel gedeeld op verschillende alternatieve en sociale media waarin het gevaar van een vaccin en *Big Pharma* benadrukt wordt. Dit heeft echter geen doorbraak gekend in de Nederlandse traditionele media. Ook waren er geen nieuwe COVID-19 gerelateerde berichten die de eensgezindheid van de EU in twijfel trokken. Het blijft echter wel waarschijnlijk dat Rusland de COVID-19 crisis zal blijven gebruiken om desinformatie te verspreiden.
- Afgelopen week heeft het Virus-narratief zich verder ontwikkeld binnen het “tegen het nieuwe normaal” scenario. Het is waarschijnlijk dat de weerstand van actiegroepen tegen aangescherpte COVID-19 maatregelen gaat toenemen. Het is waarschijnlijk dat deze weerstand behandeld gaat worden in de traditionele media. Daarnaast is het mogelijk dat de verslechterende economische situatie in toenemende mate gebruikt gaat worden in de argumentatie van dit narratief.

Verdieping Verharding tegengeluid COVID-19 maatregelen

- De afgelopen weken is een verharding waar te nemen in de toon op sociale media welke begon met de oproep tot identificatie van handhavers. De verharding heeft waarschijnlijk meer tractie gekregen door de aankondiging van nieuwe landelijke en lokale COVID-19 maatregelen, waarop gereageerd wordt door de vergelijking te maken met een politiestaat en de tweede wereldoorlog. De verontwaardiging over deze maatregelen blijft op bepaalde sociale media dan ook niet langer beperkt tot de oproep om te demonstreren, maar escaleert naar het bedreigen van handhavers en politici.

Door de verhardende toon is het mogelijk dat individuen zich gesterkt voelen in hun gevoel van onvrede, bijvoorbeeld wanneer zij dreigen hun baan te verliezen of hun dierbaren niet kunnen bezoeken. In een uiterst geval is het denkbaar dat een zogenaamde “lone wolf” opstaat en invulling geeft aan bedreigende oproepen.

[4] Verdieping: Verharding tegengeluid COVID-19 maatregelen

Aanleiding

Het verdiepingsstuk van deze week gaat in op de mogelijke verharding van toon bij berichtgeving in alternatieve- en sociale media die verbonden zijn met anti-COVID-19 actiegroepen.

Een recente podcast van een Bekende Nederlander (BN'er) waarin openlijk wordt gesproken over een mogelijke aanslag op [REDACTED] vanwege het Nederlandse COVID-19 beleid is de aanleiding geweest voor een verdieping in de hardere toon die geuit wordt.

Context

Het LIMC heeft al eerder gerapporteerd over een groeiend anti-overheidssentiment onder de leden van anti-COVID-19 actiegroepen. [1] De afgelopen weken heeft het LIMC echter een verharding waargenomen in de toon van berichten op bepaalde alternatieve en sociale media, welke ook bedreigender overkomen. Vooral berichten over politici en handhaving worden steeds negatiever, alsmede de reacties onder geplaatste berichten op sociale media.

Ten eerste plaatste Xandernieuws op 30 juli een artikel waarin openlijk beschreven werd dat Nederlandse politici spelen met hun leven wanneer een nieuwe lockdown aangekondigd zou worden. [2][3]

'Politici en beleidsmakers riskeren hun eigen levens als ze nieuwe lockdowns opleggen'

📅 Posted on 30/07/2020

De geschiedenis wijst uit dat als je maar genoeg van veel mensen afpakt, er uiteindelijk altijd een afrekening komt (Afbeelding: (5))

Afbeelding 01. Titel van het artikel op Xander Nieuws met begeleidende afbeelding en onderschrift.

[1] LIMC, 20200721 DV-LIMC-Weekly_Update_Desinformatie_NWO

[2] Xander nieuws, <https://www.xandernieuws.net/algemeen/politici-en-beleidsmakers-riskeren-hun-eigen-levens-als-ze-nieuwe-lockdowns-opleggen/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[3] LIMC, 20200804 DV-LIMC-Weekly_Update_Desinformatie_Telegram

Daarnaast heeft een BN'er op 5 augustus een podcast gepubliceerd op zijn YouTube-kanaal waarin openlijk gesproken wordt over de noodzaak voor een "militie" die het "torentje opblaast". [1] Daarnaast wordt tijdens de podcast gesproken over het neerschieten van [REDACTED]. Hoewel de traditionele media deze uitspraken verwerpen wordt er op sommige alternatieve websites en sociale media met positief geluid gereageerd op de podcast. [2] [3] Ondanks de grote publieke ophef weigert de BN'er zijn uitspraken terug te nemen. Hij voelt zich daarnaast gesterkt in zijn opvatting door de "overweldigende hoeveelheid positieve berichten". [4] Zo reageerde [REDACTED] van Viruswaanin/Viruswaarheid in een filmpje op 9 augustus op de genoemde podcast met de tekst: "Een moordaanslag op [REDACTED] Ik weet niet wat ik daarvan moet vinden. Het is een theoretische optie", waarna hij wel aangeeft zelf tegen geweld te zijn. [5] Daarnaast valt in een reactie op Twitter te lezen: "heb al een wapen besteld in België . Dus ... Conclusie is er". [6]

Niet alle alternatieve websites gaan echter mee met de uitspraken die gedaan worden in de podcast en distantiëren zich hier juist van. [7] [8]

Desalniettemin is ook bij een anti-5G actiegroep een filmpje gemaakt waarin gesproken wordt over het beleid van [REDACTED]. In het filmpje wordt gesproken over het vervolgen van [REDACTED] naar tevens worden ook suggestieve beelden getoond van de moord op politicus Pim Fortuyn in 2002. [9]

Afbeelding 02. Een still van een video gedeeld op de Facebookpagina 5G Corona & Gezondheidsnieuws.

[1] [2] https://www.youtube.com/watch?v=QgzVOR_ry5E (geraadpleegd op 07-08-2020).

[2] 9ForNews, <https://www.ninefornews.nl/xxxx-en-xxxx-over-de-cabal-in-nederland-ze-gaan-allemaal-neer/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[3] Relevant Today Dutch, https://www.facebook.com/notes/rt_dutch/podcast-xxxx-en-xxxx-raat-viraal/10213788101657074/ (geraadpleegd op 07-08-2020).

[4] WNL, <https://wnl.tv/2020/08/06/xxxx-neemt-omstreden-uitspraken-over-xxxx-niet-terug/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[5] Twitter, <https://twitter.com/SViruswaanin> (geraadpleegd op 10-8-2020).

[6] Twitter, <https://twitter.com/xxxx/status/1292452460292972549/photo/1> (geraadpleegd op 10-8-2020).

[7] TPO; <https://tpo.nl/2020/08/06/politiek-den-haag-waagt-van-xxxx-en-suggestie-van-moordaanslag-op-xxxx> (geraadpleegd op 06-08-2020).

[8] Indignatie, <https://indignatie.nl/2020/08/06/xxxx-moordfantast-annex-complotdebiel-xxxx-bewijst-we-hebben-die-verrekte-cancel-culture-nog-hard-nodig/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[9] 5G Corona & Gezondheidsnieuws, <https://www.facebook.com/5G-Corona-Gezondheidsnieuws-956187671139838/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

In toenemende mate worden verwijzingen naar de Tweede Wereldoorlog geplaatst, zoals bijvoorbeeld te zien is in afbeelding 04 en 05. De afgelopen weken zijn ordehandhavers op sociale media weggezet als NSB'er of landverrader. [1] Ook verschijnt op sociale media in toenemende mate beeldmateriaal wat stamt uit de periode 1940-1945. [2]

Afbeelding 04 en 05: Verwijzingen naar de Tweede Wereldoorlog op de Facebook-pagina 5G Corona & Gezondheidsnieuws.

Naast de bovengenoemde berichtgeving is er ook een oproep gedaan om “een babbeltje te maken” met een tweetal Nederlandse politici. Hierbij zijn de adressen en telefoonnummers vermeld van de Tweede Kamer en het Ministerie van VWS.[3]

Voorts berichtte de Gazet van Antwerpen over twee Antwerpse agenten die mishandeld waren door een persoon die zich niet hield aan de COVID-19 maatregelen. [4] Een dag later werd het nieuwsbericht gedeeld op de Facebookpagina van ‘Nee tegen de Corona maatregelen’ (Zie afbeelding 3). In de commentaren op dit bericht wordt door leden voornamelijk positief gereageerd op de mishandeling. De algemene strekking onder de leden is dat de agenten “er om hebben gevraagd”. [5]

Afbeelding 03. Het delen van de berichtgeving van de GVA op de Facebookpagina 'Nee tegen Corona maatregelen'.

Een tweetal voorbeelden van de reacties:

“Actie Reactie ze zullen het ook wel weer heel aardig gevraagd hebben”

“Die moesten overal kletsen krijgen zodat ze nog niet meer buiten durven komen. Ze zoeken het zelf, ze worden steeds arroganter. Machtsmisbruik daar zijn ze goed in. Ik heb er geen compassie mee, moest veel meer gebeuren.”

[1] AD.nl, <https://www.ad.nl/binnenland/woeste-demonstranten-openen-online-klopjacht-op-undercoveragenten-politiebonden-furieus~a8cbr26d/> (geraadpleegd op 10-08-2020).

[2] 5G Corona & Gezondheidsnieuws, <https://www.facebook.com/pages/category/Vitamins-Supplements/5G-Corona-Gezondheidsnieuws-956187671139838/> (geraadpleegd op 10-08-2020)

[3] 5G Corona & Gezondheidsnieuws, <https://www.facebook.com/pages/category/Vitamins-Supplements/5G-Corona-Gezondheidsnieuws-956187671139838/> (geraadpleegd op 10-08-2020)

[4] Gazet van Antwerpen, https://www.gva.be/cnt/dmf20200805_95428178/twee-agenten-werkenbekwaam-na-mondmaskeragressie (geraadpleegd op 07-08-2020)

[5] Nee tegen Corona maatregelen, <https://www.facebook.com/groups/765721220857205/?ref=share> (geraadpleegd op 07-08-2020).

Tot slot worden er in navolging van de demonstratie georganiseerd door de groep Viruswaanzin/Viruswaarheid op 21 juni ook vaker foto's gedeeld op verschillende sociale media van anti-COVID-19 actiegroepen waarin politiemedewerkers met gezicht in beeld staan. Leden riepen vervolgens op om deze personen te identificeren. Wat men vervolgens met deze informatie wil doen werd niet duidelijk. De toon was wederom erg negatief. [1] [2]

Afbeelding 06 en 07. Twee voorbeelden van het delen van foto's met daarop de gezichten van handhavingsmedewerkers. Links van de Facebookpagina 5G Corona & Gezondheidsnieuws. Rechts van de alternatieve website Common Sense TV.

Duiding

De afgelopen weken is een verharding waar te nemen in de toon op sociale media welke begon met de oproep tot identificatie van handhavers. De verharding heeft waarschijnlijk meer tractie gekregen door de aankondiging van nieuwe landelijke en lokale COVID-19 maatregelen, waarop gereageerd wordt door de vergelijking te maken met een politiestaat en de tweede wereldoorlog. De verontwaardiging over deze maatregelen blijft op bepaalde sociale media dan ook niet langer beperkt tot de oproep om te demonstreren, maar escaleert naar het bedreigen van handhavers en politici.

Door de verhardende toon is het mogelijk dat individuen zich gesterkt voelen in hun gevoel van onvrede, bijvoorbeeld wanneer zij dreigen hun baan te verliezen of hun dierbaren niet kunnen bezoeken. In een uiterst geval is het denkbaar dat een zogenaamde "lone wolf" opstaat en invulling geeft aan bedreigende oproepen.

In openbare sociale- en alternatieve media observeert LIMC onder andere de facebookpagina "5G Corona & Gezondheidsnieuws" en de web-pagina www.xandernieuws.net, waar de verharding het meest uitgesproken is.

[1] Common Sense TV, <https://commonsensetv.nl/politie-stuurt-hooligans-om-gevechten-uit-te-lokken-op-het-malieveld/> (geraadpleegd op 06-08-2020).

[2] 5G Corona & Gezondheidsnieuws, <https://www.facebook.com/5G-Corona-Gezondheidsnieuws-956187671139838/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[5] Narratief 5G

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting narratief

Volgens dit narratief zouden mensen door 5G-straling vatbaarder zijn voor COVID-19 doordat het immuunsysteem aangetast zou worden, of zelfs dat 5G-zenders het virus verspreiden. Dit heeft geleid tot tientallen branden in zendmasten. (Zie voor volledig narratief bijlage 1)

Huidig scenario "Narratief dooft uit"

In navolging van de reeks zendmastbranden in april en mei 2020 heeft de politie een aantal verdachten gearresteerd. Hierna is er een significante daling in het aantal zendmastbranden te zien in juni 2020, waarbij de laatste op 22 juni was. Daarnaast verloor de stichting Stop5GNL het kortgeding op 4 mei om de uitrol van het 5G-netwerk te voorkomen. De genoemde stichting heeft hoger beroep tegen deze uitspraak aangetekend. De traditionele media geven inmiddels nauwelijks nog aandacht aan het onderwerp.

Subconclusie

In de afgelopen week is het 5G-narratief nauwelijks in de traditionele media belicht geweest. Hiermee blijft het "narratief dooft uit" scenario valide. Na het verlies van het kort geding van Stop5GNL dient het hoger beroep op 18 augustus 2020. Naarmate deze datum dichterbij komt, zal berichtgeving hierover mogelijk meer aandacht genereren voor dit narratief.

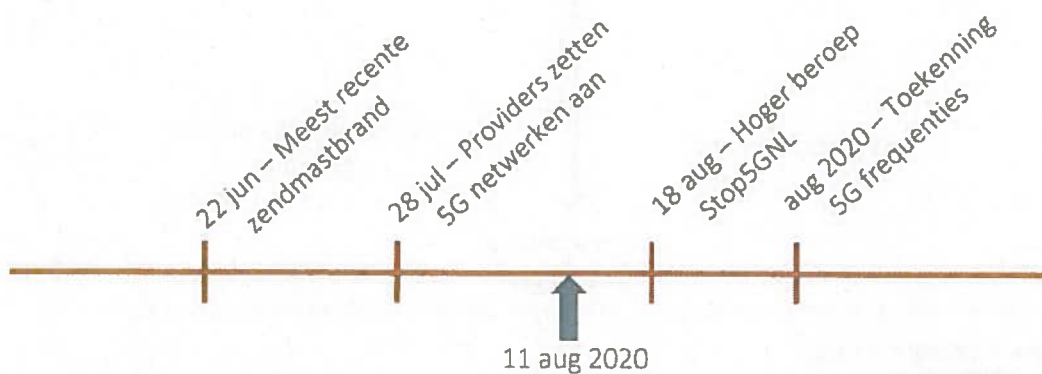
Traditionele media [1]:
Geen significante berichtgeving

Niet-traditionele media [1]:
Geen significante berichtgeving

Alternatieve media [1]:
Geen significante berichtgeving

Sociale media [1]:
Geen significante berichtgeving

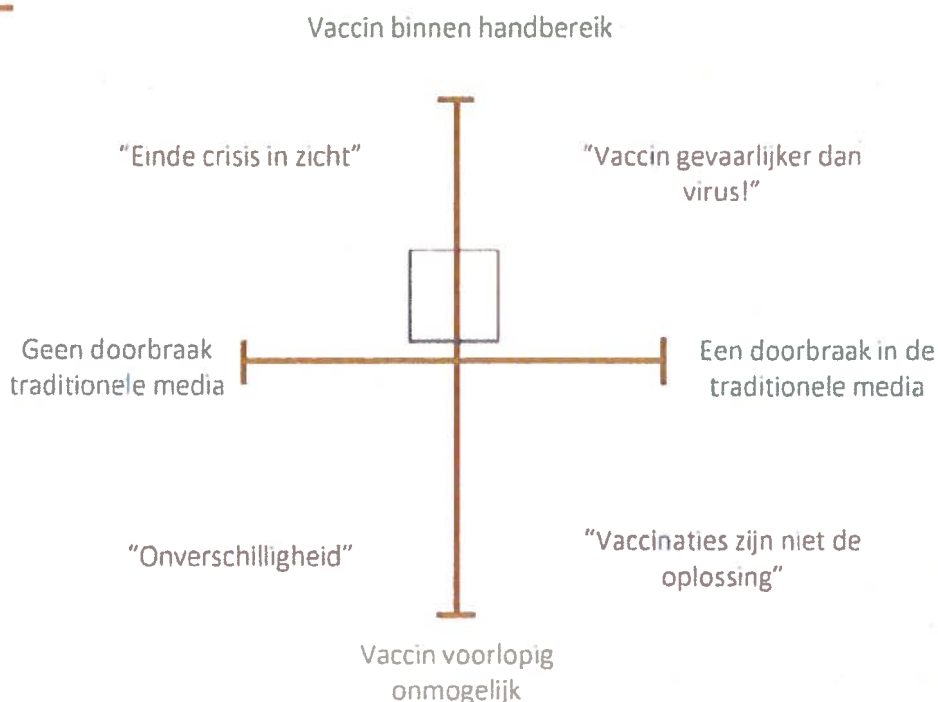
Actueel

[1] Definitie verschillende categorieën media zie "Bijlage 5"

[6] Narratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting narratief

Het **[redacted]** anti-vaccinatie narratief beweert dat het coronavirus in laboratoria van **[redacted]** is gecreëerd en doelmatig losgelaten zou zijn, onder meer om microchips in te brengen om de wereldbevolking te controleren. **[redacted]** zou dit virus ontworpen hebben om veel winst te maken met de verkoop van verplichte vaccins. (Zie voor volledig narratief bijlage 2)

Huidige scenario "Einde crisis in zicht"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID-19. Het anti-vaccinatie narratief leeft onder de bevolking, maar weet vooralsnog niet veel aandacht of aanhang te genereren in Nederland. Daarnaast is in de traditionele media nog wel meer aandacht voor het beëindigen van de COVID-19-crisis dan voor de complottheorieën omtrent dit narratief.

Subconclusie

De afgelopen week heeft het '**[redacted]**' narratief zich niet verder ontwikkeld. Hoewel uitspraken van **[redacted]** in de afgelopen week op internationale media zijn aangehaald, is dit vooralsnog niet het geval geweest in Nederlandse traditionele media. Het narratief zelf blijft ongewijzigd, waarbij het belichten van de onduidelijkheid omtrent de veiligheid van een toekomstig vaccin een voedingsbodem is. Het blijft mogelijk dat er, juist doordat de nadruk gelegd wordt op ontkrachting, aanhoudende aandacht is voor dit narratief.

Traditionele media:

Vorige week heeft [REDACTED] zelf kritiek gegeven op het test beleid in de Verenigde Staten [1]. In de afgelopen week is deze kritiek meermaals herhaald in de internationale traditionele media. [2][3]

Niet-traditionele media:

Geen relevante berichten

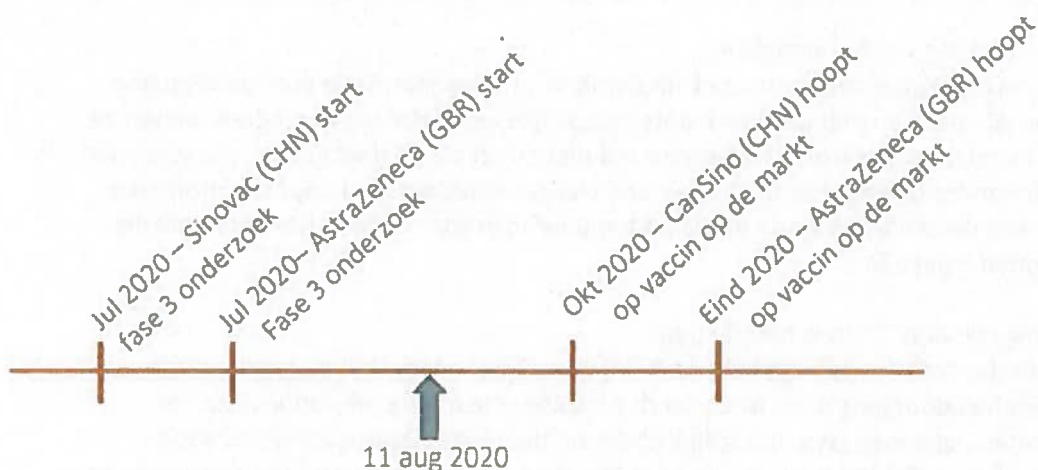
Alternatieve media:

Geen relevante berichten

Sociale media:

Op 09 augustus is een interview geplaatst op Youtube, waarin een Bekende Nederlander uitspraken doet over zijn wantrouwen in o.a. vaccins die door [REDACTED] gemaakt worden. Dit interview wordt in het verdiepingsstuk in deze weekly ook genoemd. [4] Daarnaast is er op internationale sociale media aanhoudende aandacht voor dit narratief. Zo wordt bijvoorbeeld aangehaald dat [REDACTED] zijn familie niet laat vaccineren. [5]

Actueel:

[1] CNN, [https://edition.cnn.com/2020/07/29/health/\[REDACTED\]_testing-trnd/index.html](https://edition.cnn.com/2020/07/29/health/[REDACTED]_testing-trnd/index.html) (geraadpleegd op 03-08-2020).

[2] Wired.com, [https://www.wired.com/story/\[REDACTED\]_on_covid_most_us_tests_are_completely_garbage/](https://www.wired.com/story/[REDACTED]_on_covid_most_us_tests_are_completely_garbage/) (geraadpleegd op 10-8-2020).

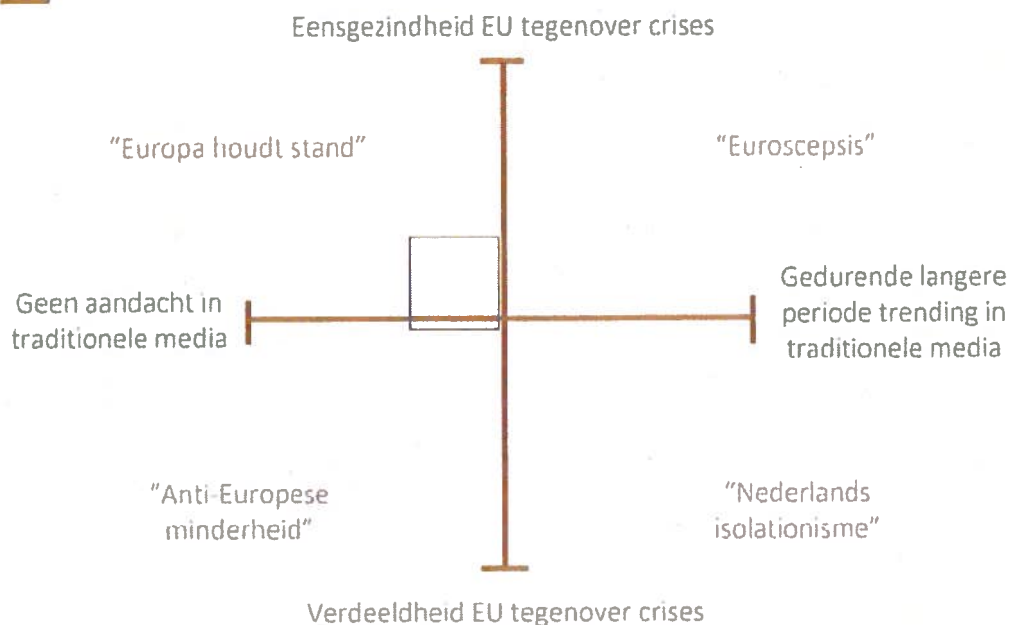
[3] Detroitnews.com, [https://eu.detroitnews.com/story/news/nation/coronavirus/2020/08/09/\[REDACTED\]_virus-testing-mind-blowing-problems/112904060/](https://eu.detroitnews.com/story/news/nation/coronavirus/2020/08/09/[REDACTED]_virus-testing-mind-blowing-problems/112904060/) (geraadpleegd op 10-8-2020).

[4] Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=Z1JNS_XkAMQ

[5] Twitter, https://twitter.com/Guds_kontor/status/1292174648315174912 (geraadpleegd op 10-8-2020).

[7] Narratief Rusland vs. Europese Unie

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting van het narratief

Het narratief gaat over het actief verspreiden van desinformatie door aan Rusland gelieerde partijen met als doel maatschappelijke verdeeldheid te creëren binnen de EU. In het narratief wordt Nederland zelf niet direct als doelwit gezien, maar kunnen Nederlandse belangen in het buitenland wel geschaad worden door desinformatie. Ook kan de eenheid binnen de EU op ten duur in gevaar komen. (zie voor volledig narratief bijlage 3)

Huidig scenario "Europa houdt stand"

Russische desinformatie gericht op het tegen elkaar uitspelen van landen vindt nauwelijks doorgang in de Nederlandse traditionele media. Hierdoor vindt het narratief nagenoeg geen draagvlak onder de bevolking. Daarnaast wordt vanuit verschillende EU-landen inmiddels actief gezocht naar een gezamenlijke aanpak van de gevolgen van de COVID-19-crisis. Wel is er een groeiend anti-EU-sentiment waargenomen op verschillende sociale-mediaplatformen omtrent het Europees akkoord over het COVID-19 noodfonds.

Subconclusie

Afgelopen week heeft het Rusland vs. Europese Unie narratief geen significante ontwikkelingen meegemaakt. Recentelijk is een RT artikel gedeeld op verschillende alternatieve en sociale media waarin het gevaar van een vaccin en *Big Pharma* benadrukt wordt. Dit heeft echter geen doorbraak gekend in de Nederlandse traditionele media. Ook waren er geen nieuwe COVID-19 gerelateerde berichten die de eensgezindheid van de EU in twijfel trokken. Het blijft echter wel waarschijnlijk dat Rusland de COVID-19 crisis zal blijven gebruiken om desinformatie te verspreiden.

Traditionele media:

Het Europese project EUvsDisinfo heeft sinds 21 juli geen nieuwe desinformatie-berichten onderschept afkomstig van Rusland-gelieerde partijen. [1]

Niet-traditionele media:

Geen significante berichtgeving.

Alternatieve media:

Op verschillende alternatieve media websites wordt een artikel van RT gedeeld. [2] [3] [4] In het artikel wordt benadrukt dat de grote farmaceutische bedrijven juridisch ingedekt zijn tegen eventuele schadeclaims voor schadelijke neveneffecten van een potentieel COVID-19 vaccin. Hoewel de berichtgeving feitelijk juist is [5], benadrukt RT wel dat mogelijke medische kosten niet te verhalen zijn op "big pharma" maar dat de Europese bevolking hiervoor gaat opdraaien.

Sociale media:

Net als op de alternatieve media wordt het RT artikel over de juridische dekking van farmaceutische bedrijven op mogelijke neveneffecten van COVID-19 vaccins gedeeld. Op 'Nee tegen 1,5 meter' Facebookpagina wordt een artikel van RT gedeeld. [6]

Actueel

Geen aangekondigde activiteiten.

[1] EUvsDisinfo, https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/?text=corona&date=&per_page= (geraadpleegd op 07-08-2020).

[2] Xander nieuws rapporteert hier ook over, alleen verwijzen zij naar een artikel van Reuters.

<https://www.xandernieuws.net/algemeen/fabrikanten-definitief-niet-aansprakelijk-voor-eventuele-schade-door-corona-vaccins/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[3] Indignatie, <https://indignatie.nl/2020/08/06/farmaceutische-industrie-niet-aansprakelijk-voor-defecte-coronavaccins/> (geraadpleegd op 06-08-2020).

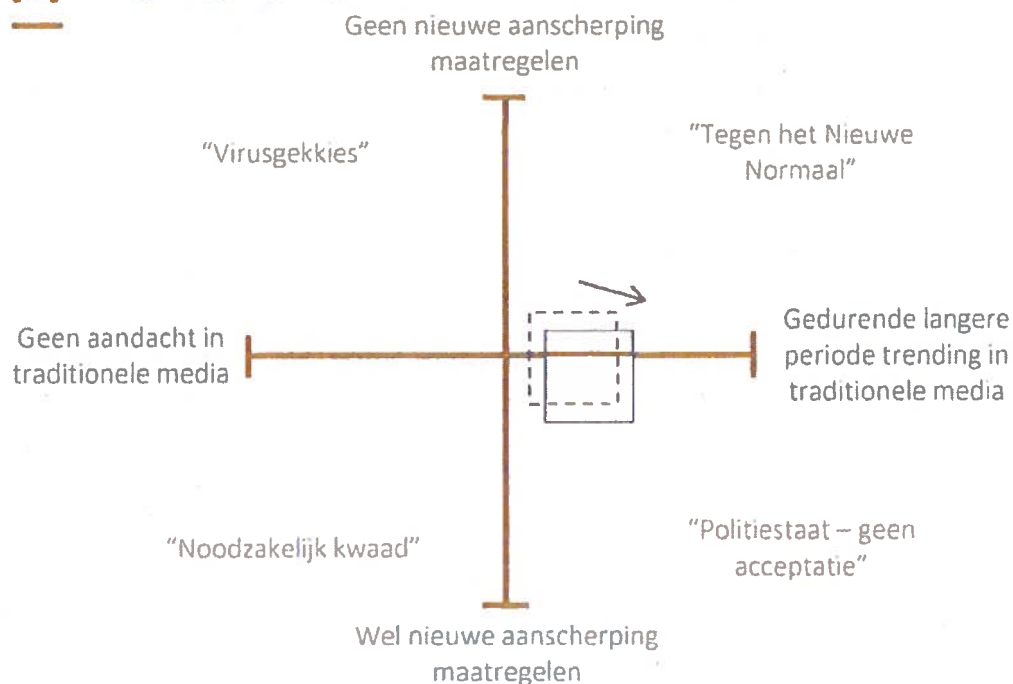
[4] RT, <https://www.rt.com/news/496801-pharma-not-accountable-vaccine-effect/?fbclid=IwAR1gHsifi277t-eGg8dHxF-38YSIZLCiDckt-bjWn4fzI3wOnN-m7X4DRU> (geraadpleegd op 04-08-2020).

[5] Reuters, <https://uk.reuters.com/article/us-astrazeneca-results-vaccine-liability/astrazeneca-to-be-exempt-from-coronavirus-vaccine-liability-claims-in-most-countries-idUKKCN24VZEN> (geraadpleegd op 05-08-2020).

[6] Nee tegen 1,5 meter, <https://www.facebook.com/groups/242229650519013/> (geraadpleegd op 04-08-2020).

[8] Virus-narratief

Dit betreft de uitkomst van een kwalitatieve analyse. Derhalve is er geen schaalverdeling zichtbaar op het assenkruis.

Samenvatting van het narratief

Het narratief gaat over de invloed van pseudowetenschappelijk onderzoek op de publieke opinie over de getroffen maatregelen tegen COVID-19. Onderzoeken van traditionele onderzoeksinstituten worden betwist door actiegroepen die zich baseren op (eigen) pseudowetenschappelijk onderzoek naar het virus. Het narratief omvat alle mis/desinformatie die gebruikt wordt als verzet tegen het huidige COVID-19-beleid. (zie voor volledig narratief bijlage 3).

Huidig scenario "Tegen het Nieuwe Normaal"

De COVID-19-crisis heeft sinds mei 2020 beheersbare proporties aangenomen in Nederland waardoor hernieuwde aanscherping van maatregelen vooralsnog niet nodig is. De aangepaste COVID-19 wetgeving ligt nu bij de Tweede Kamer en zal op zijn vroegst na het zomerreces worden behandeld. Onder de leden van actiegroepen tegen de COVID-19-maatregelen begint een algemeen anti-overheidssentiment op te komen. Dit wordt verder gevoed door de politieke verdeeldheid over het aanscherpen van bestaande COVID-19 maatregelen zoals het uitbreiden van de verplichtstelling van mondkapjes.

Subconclusie

Afgelopen week heeft het Virus-narratief zich verder ontwikkeld binnen het "tegen het nieuwe normaal" scenario. Het is waarschijnlijk dat de weerstand van actiegroepen tegen **aangescherpte COVID-19 maatregelen** gaat toenemen. Het is **waarschijnlijk** dat deze weerstand behandeld gaat worden in de traditionele media. Daarnaast is het mogelijk dat de **verslechterende economische situatie** in toenemende mate gebruikt gaat worden in de argumentatie van dit narratief.

Traditionele media:

Ten eerste heeft de traditionele media veelvuldig geschreven over een podcast van een BN'er waarbij gesproken werd over een mogelijke aanslag op [REDACTED]

[1] [2]

Ten tweede heeft het Oxford Universiteitsinstituut COMPROM onderzoek gedaan naar websites in des-/misinformatie en de inkomsten uit online advertenties van Google en Amazon. Uit het onderzoek blijkt dat deze websites professionele strategieën gebruiken om hoog aangeschreven komen te staan bij grote zoekmachines. [3]

Ten derde bericht het AD over het ingetrokken 'negatief reisadvies' dat het RIVM had gegeven voor Rotterdam. Het zou enkel gaan om een advies tot het mijden van drukbezochte delen van de stad. [4]

Ten vierde is er door verschillende traditionele media aandacht besteed aan de kleine demonstratie die gehouden werd in Rotterdam op 5 augustus 2020 tegen de lokale aanscherping van de mondkapjesplicht. [5]

Ten vijfde heeft de Telegraaf een interview afgenomen met Viruswaarheid over de aangescherpte mondkapjesplicht in Rotterdam. De actiegroep zegt dat joodse mensen binnen de groep het dragen van een mondkapje zien als een symbool dat niet ver af staat van de Jodenster. [6]

Niet-traditionele media:

Ten eerste wordt het bovengenoemde podcast-gesprek ook behandeld in de niet-traditionele media. De BN'er wordt vooral weggezet als een gevaarlijke complottheorist. [7]

Ten tweede bericht Het Laatste Nieuws België over een Bekende Belg (BB) die Antwerpenaren oproept om "zich te verzetten tegen coronamaatregelen". Ook vergelijkt ze de lockdown van Antwerpen met Nazi Duitsland. [8]

Ten derde wordt er gereageerd op het ingetrokken RIVM reisadvies naar Rotterdam. [9]

[1] Zie ook het verdiegingsstuk op pagina XX

[2] Zie o.a. NOS, [https://nos.nl/artikel/2343123-politici-vol-onbegrip-over-speculaties-aanslag-op-\[REDACTED\].html](https://nos.nl/artikel/2343123-politici-vol-onbegrip-over-speculaties-aanslag-op-[REDACTED].html), De Telegraaf, [https://www.telegraaf.nl/nieuws/956278326/veel-ophef-over-filmpje-xxx-vol-complottheorieen-en-aanslag-op-\[REDACTED\]](https://www.telegraaf.nl/nieuws/956278326/veel-ophef-over-filmpje-xxx-vol-complottheorieen-en-aanslag-op-[REDACTED]), RTL Nieuws, <https://www.rtlnieuws.nl/entertainment/artikel/5175748/woedende-reacties-op-complotfilmpje-xxx> (allen geraadpleegd op 06-08-2020)

[3] COMPROM, COMPROM, <https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/covid19-disinfo-seo/> (geraadpleegd op 04-08-2020)

[4] AD, <https://www.ad.nl/binnenland/rivm-krabbelt-terop-geen-negatief-reisadvies-voor-rotterdam-maar-vermijdt-drukke-plekken~a0a80047/> (geraadpleegd op 05-08-2020)

[5] De Telegraaf, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/317586649/rotterdamse-politie-gooit-demonstranten-zonder-mondkapje-op-de-bon> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[6] De Telegraaf, [https://www.telegraaf.nl/nieuws/1873685973/\[REDACTED\]-van-viruswaarheid-niet-ver-meer-van-jodenster-af](https://www.telegraaf.nl/nieuws/1873685973/[REDACTED]-van-viruswaarheid-niet-ver-meer-van-jodenster-af) (geraadpleegd op 07-08-2020)

[7] Geenstijl, <https://www.geenstijl.nl/5154750/dit-is-de-val-van-de-kabal/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[8] HLN, <https://www.hln.be/showbiz/xxx-roept-antwerpenaren-op-om-zich-te-verzetten-tegen-coronamaatregelen~a62c8e67/?referer=http%3A%2F%2Fm.facebook.com%2F> (geraadpleegd op 04-08-2020)

[9] DDS, <https://www.dagelijksestandaard.nl/2020/08/lekker-bezig-hoor-rivm-naait-rotterdam-door-negatief-reisadvies/> (geraadpleegd op 05-08-2020)

Alternatieve media:

Ten eerste berichtten enkele alternatieve media websites over een Spaanse groep artsen genaamd "Artsen voor de waarheid" die zich uitspreken tegen mondkapjes en zeggen een link gevonden te hebben tussen het griepvaccin en COVID-19. Ze roepen de Spaanse overheid ook op om te stoppen met griepvaccinaties. [1] [2]

Ten tweede staat op [REDACTED] een Nederlandse vertaling van een blog van een Amerikaanse "chirurg" die de mondkapjesplicht omschrijft onzinnig en onveilig. [3] Alleen medisch personeel zou volgens deze medicus goed om kunnen gaan met mondkapjes en dat de huidige verplichting van de mondkapjes voor burgers een schijnveiligheid creëert. Uit nader onderzoek blijkt de oorspronkelijke auteur een Ophthalmologist te zijn die actief is in de alternatieve geneeskunde. [4]

Ten derde wordt er op enkele alternatieve websites geschreven over het censuur beleid van Facebook. Op de websites wordt gesuggereerd dat alternatieve narratieven geblokkeerd worden door mensen met relaties hebben met een belangrijk kopstuk binnen een geheime wereldmacht. [5] [6] Het is echter onwaar dat Facebook afhankelijk is van één factcheck-instantie. [7]

Ten vierde bericht Xander Nieuws in een artikel dat de COVID-19 crisis een middel is om een naderende economische crisis te kunnen overleven. Overheden kunnen volgens de website namelijk COVID-19 gebruiken als excuus om lockdowns in te stellen en het volk beter te controleren. [8]

Sociale media:

Ten eerste waarschuwt het RIVM op Twitter dat er een nepbrief rondgaat waarin staat dat kinderen op school zonder toestemming van ouders gevaccineerd worden. [9] In die brief staan verwijzingen naar de QAnon groep en de [REDACTED]

[1] Medicosporlaverdad <https://medicosporlaverdad.com/> (geraadpleegd op 07-08-2020)

[2] Zie o.a. 9forNews <https://www.ninefornews.nl/ook-spaanse-artsen-laten-van-zich-horen-overheid-verzwijgt-de-waarheid/>, Niburu <https://www.niburu.co/gezondheid/15385-artsen-komen-massaal-met-coronawaarheid-naar-buiten> (beiden geraadpleegd op 07-08-2020)

[3] Ellaster <https://www.ellaster.nl/2020/08/01/als-maskers-niet-werken-waarom-dragen-chirurgen-ze-dan/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[4] Meehanmd <https://www.meehanmd.com/blog/2020-07-22-if-masks-dont-work-then-why-do-surgeons-wear-them/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[5] NineforNews <https://www.ninefornews.nl/onafhankelijke-factcheck-raad-van-facebook-gedomineerd-door-miljardair-george-soros/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[6] Xander Nieuws <https://www.xandernieuws.net/algemeen/hoofdredacteur-duits-magazine-dav-van-de-vrijheid-in-berlijn-was-een-van-grootste-demonstraties-ocit/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[7] New York Times <https://www.nytimes.com/2017/10/23/us-shot/why-the-fact-checking-at-facebook-needs-to-be-checked.html> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[8] Xandernieuws <https://www.xandernieuws.net/algemeen/tweede-lockdown-komt-er-omdat-politici-opstand-vrezen-zodra-economie-vanaf-september-instort/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[9] RIVM <https://twitter.com/rivm/status/1290965887688814592> (geraadpleegd op 06-08-2020)

Ten tweede bericht Relevant Today dat de COVID-19 crisis een dekmantel is om een bankencrisis te beheersen. De COVID-19 noodfonds zou volgens de website in werkelijkheid een banklening zijn om de Italiaanse banken te helpen zoals tijdens de economische crisis van 2008. [1] Het verhaal is vergelijkbaar met het artikel dat op Xander Nieuws in dezelfde week is geplaatst. [2]

Ten tweede verwees Nee tegen 1,5 meter naar een 'protestwandeling' georganiseerd door de (onbekende) Facebookgroep Vrijheidmedia. [3] Hashtag verwijzingen van QAnon werden onderaan de oproep geplaatst. Op 5 augustus 2020 om 12 uur 's middags begon de mars in Rotterdam. Uiteindelijk zijn ongeveer 50 personen samengekomen op de afgesproken locatie. Ook representanten van de actiegroep Viruswaarheid waren aanwezig. [4] Naderhand bleek ook Viruswaanin aanwezig te zijn bij de demonstratie. Wederom zijn verschillende actiegroepen bijeengekomen om te demonstreren tegen het overheidsbeleid tegen COVID-19.

Ten derde is op 6 augustus 2020 de Facebookpagina van 'Nee tegen 1,5 meter' wederom offline gehaald door Facebook. De zusterpagina Nee tegen Corona maatregelen is nog wel online. [5] Er wordt door leden verwezen naar het artikel van 9ForNews over de mogelijke belangenverstrengeling van de Factcheck-raad van Facebook zelf. [6] Daarnaast roepen meerdere leden van de Facebookgroep op om over te stappen op een alternatief platform. Ook wordt gesproken over het platform discord waarop ook QAnon actief zou zijn

Ten vierde vond er een kleine heropleving plaats van een eerder gegeven interview waarin een BN'er enkele complottheorieën aanhaalt. Op de Facebookpagina van Viruswaarheid werd een artikel van een Fries lifestyle website gedeeld waarin het bovengenoemde interview aan bod kwam. [7] [8]

Ten vijfde werd ook op sociale media aandacht besteed aan de eerder genoemde groep Spaanse "Artsen van de waarheid". [9] Ook hier werd benadrukt dat de artsen beweren dat er een relatie bestaat tussen de COVID-19 uitbraak en het jaarlijks vaccineren tegen de griep.

[1] Relevant Today Dutch, <https://www.facebook.com/notes/rt-dutch/corona-ook-dekmantel-voor-bankencrisis/10213781511972336/> (geraadpleegd op 06-08-2020)

[2] Zie kopje alternatieve media, p. xx.

[3] Vrijheidmedia, <https://www.facebook.com/events/3226694277418538> (geraadpleegd op 07-08-2020)

[4] Viruswaarheid, <https://www.facebook.com/groups/Viruswaanin/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[5] Nee tegen 1,5 meter, <https://www.facebook.com/groups/242229650519013/> (geraadpleegd op 07-08-2020)

[6] Zie kopje alternatieve media, p. xx.

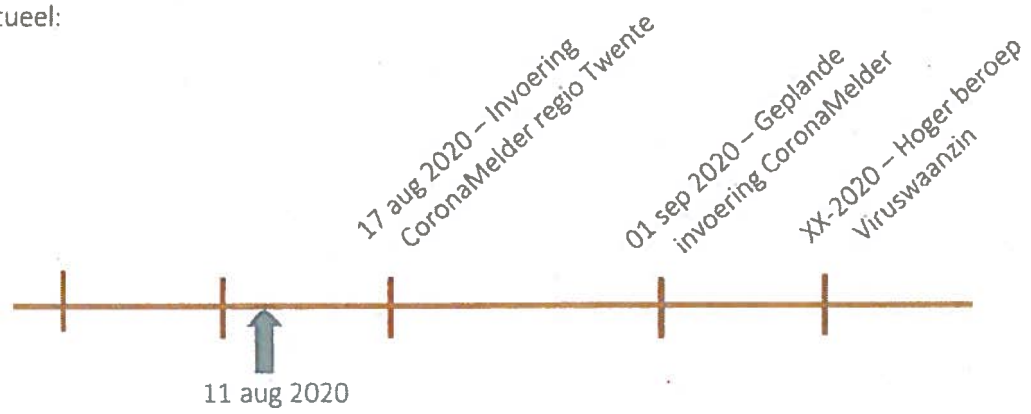
[7] Viruswaarheid, <https://www.facebook.com/groups/Viruswaanin/> (geraadpleegd op 07-08-2020).

[8] Boppeyn, <https://boppeyn.nl/fries/xxx-corona/> (geraadpleegd op 06-08-2020).

[9] Relevant Today Dutch, <https://www.facebook.com/notes/rt-dutch/ook-spaanse-artsen-spreken-zich-uit-over-de-coronacrisis/10213769313507382/> (geraadpleegd op 05-08-2020).

Actueel:

Bijlagen

1. Narratief 5G
 - 1.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling 5G-narratief
2. Narratief [REDACTED]
 - 2.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling [REDACTED] narratief
3. Narratief Rusland vs. Europese Unie
 - 3.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling Rusland vs. Europese Unie -narratief
4. Narratief Virus
 - 4.1 Mogelijke scenario-ontwikkeling Virus-narratief
5. Middellange termijn scenario's
6. Medialandschap Nederland

Bijlage 1:

Narratief 5G

Het 5G-narratief is van januari tot eind juni 2020 prominent in de media aanwezig geweest. Het verhaal dat verspreid wordt is dat mensen door 5G vatbaarder zouden zijn voor COVID-19 doordat het immuunsysteem aangetast zou worden. In een andere variant wordt zelfs beweerd dat 5G het virus zelfs zou verspreiden. De oorsprong van dit narratief is nog onduidelijk. Mogelijk is het ontstaan in België of het Verenigd Koninkrijk en van daar uit verder verspreid via sociale media.

In Nederland bestaan meerdere besloten Facebook-groepen waarin mensen die tegen 5G zijn zich hebben verenigd. De grootste hiervan heeft ruim 33.000 leden en is op 24 maart van dit jaar aangemaakt. Daarnaast kwam de stichting 'Stop 5G NL' met enige regelmaat in het nieuws wegens het kort geding dat zij tegen de Nederlandse staat aanspanden. Deze stichting draagt haar narratief ook uit op haar eigen website.

Ondanks dat dit narratief meermaals ontkracht is en het kort geding verloren is, blijven aanhangers van deze theorie overtuigd van het gevaar van 5G. Zij verwijzen hierbij veelvuldig naar (pseudo-)wetenschappers uit de hele wereld die over de gevaren van 5G schrijven. Officiële metingen geven nog altijd geen indicatie dat de straling daadwerkelijk gevaarlijk is of gezondheidsschade op zou leveren.

De stichting heeft aangegeven in hoger beroep te gaan tegen de uitspraak van het kort geding. Alleen indien het hoger beroep wordt gewonnen, is het waarschijnlijk dat het 5G-narratief zal doorbreken in de traditionele media. In dat geval zal het aan invloed winnen, anders dooft het waarschijnlijk uit.

Bijlage 1.1:

Mogelijke scenario-ontwikkeling 5G-narratief

De kernonzekerheden 'voortzetting zendmastbranden' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het 5G-narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Vandalisme"

Na het verloren hoger beroep vinden gedurende de zomermaanden meerdere zendmastbranden plaats, uit politieonderzoek blijkt dat het nog altijd om eenmansacties gaat. Af en toe ontstaan er tijdelijk en lokaal wat problemen in het communicatienetwerk, maar de uitrol van 5G wordt niet serieus verstoord en de zendmastbranden zorgen in het algemeen voor afkeer tegen anti-5G activisten. Aangezien niemand op grote schaal hinder ondervindt van het nieuwe netwerk is er geen aandacht voor de inhoud van het alternatieve narratief in de traditionele media.

Scenario "5G is niet oké"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. De overheid is daardoor genoodzaakt de uitrol van 5G tijdelijk stop te zetten. Daarnaast is deze uitspraak ook het startschot voor een nieuwe golf van zendmastbranden. Traditionele media proberen de rechterlijke uitspraak te doorgronden door regelmatig activisten uit te nodigen voor interviews in kranten en talkshows op TV, hun boodschap heeft door de rechterlijke uitspraak aan legitimiteit gewonnen.

Scenario "Narratief dooft uit"

Nadat de politie een aantal verdachten arresteert komt er vrij abrupt een einde aan de zendmastbranden. De activisten verliezen het hoger beroep en de uitrol van 5G verloopt voorspoedig, waardoor het narratief steeds meer uit beeld verdwijnt. Mensen ervaren geen last van 5G-frequenties en het narratief lijkt daardoor steeds ongeloofwaardiger. De traditionele media heeft totaal geen aandacht meer voor het onderwerp en het narratief zakt weg naar een zeer kleine kring op sociale media waar complottheorieën rondom technologie altijd al rondgaan.

Scenario "Stralingsdebat"

De rechter gaat tijdens de behandeling van het hoger beroep mee met de actiegroepen die beweren dat er nog niet voldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van 5G-straling op de volksgezondheid. Dit leidt weliswaar niet tot een toename van het aantal zendmastbranden, maar is wel het startschot voor een breed maatschappelijk debat in de traditionele media over de noodzaak van steeds verdergaande technologie en de impact die dat mogelijk zou kunnen hebben op de volksgezondheid. De anti-5G activisten zijn hierin een vocale groep die regelmatig verschijnen in traditionele media en uitgebreid de kans krijgt haar verhaal te doen.

Bijlage 2

Narratief [REDACTED]

Het [REDACTED] en anti-vaccinatie narratief beweert dat het coronavirus in laboratoria van [REDACTED] is gecreëerd en doelmatig losgelaten zou zijn. Het doel zou zijn om de hele wereldbevolking te onderwerpen aan een vaccinatieprogramma. Bij dit vaccinatieprogramma zouden microchips ingebracht worden die 'de geglobaliseerde elite' in staat stellen om de wereldbevolking te controleren.

In andere varianten wordt aangehaald dat een vaccin als doel heeft de wereldbevolking uit te dunnen (gebaseerd op uitspraken van [REDACTED] over het inperken van de overbevolking), of dat hij dit virus ontworpen zou hebben om veel winst te maken met de verkoop van verplichte vaccins.

De WHO en het RIVM worden genoemd als instanties die afhankelijk zouden zijn van [REDACTED]. Het argument hiervoor is dat [REDACTED] wereldwijd grote hoeveelheden geld investeert in vaccinatieprogramma's en onderzoek.

In Italië riep een parlamentslid op tot de vervolging van [REDACTED] door het Internationaal Gerechtshof wegens misdaden tegen de mensheid, wat op internet weer tot een gerucht leidde dat de Italiaanse overheid [REDACTED] zou willen arresteren.

In Nederland zien we in toenemende mate een vermenging tussen groeperingen die zich verzetten tegen de COVID-19-maatregelen en het [REDACTED] narratief,. Op diverse manifestaties zien we delen van het [REDACTED] narratief terug komen.

De oorsprong van de informatie die op Nederlandstalige pagina's gedeeld wordt, lijkt afkomstig uit de VS. Het gaat voornamelijk om Amerikaanse video's met Nederlandse ondertiteling. Daarnaast wordt het narratief via sociale media, alternatieve nieuwssites, Stichting VirusWaaizin, Stichting Vaccinvrij, beroemdheden, politici en in sommige Amerikaanse tv-programma's herhaald. Het prominente Russische nieuwsmedium *Russia Today* heeft het verhaal ook verspreid.

Hoewel onbekend is wat de exacte aanhang en verspreiding van dit narratief is in Nederland, valt op dat er sinds 2015 een dalende trend in de vaccinatiegraad zichtbaar is. Waar dit voorheen boven de 95% lag, was dit in 2019 gedaald tot 90-92%. De huidige coronacrisis en het uitzicht op een nieuw, grootschalig vaccinatieprogramma biedt verdere voedingsbodem voor dit soort narratieven.

Bijlage 2.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling [REDACTED] narratief

De kernonzekerheden 'ontwikkeling vaccin' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het [REDACTED] narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Einde crisis in zicht"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID. Het anti-vaccinatie narratief leeft onder de bevolking, maar het weet vooralsnog niet veel aandacht of aanhang te genereren. Daarentegen is in de traditionele media het officiële narratief over hoe het vaccin een einde kan maken aan de COVID-19-crisis dominant.

Scenario "Vaccin gevaarlijker dan virus!"

De ontwikkeling van een effectief vaccin is in een stroomversnelling geraakt na enkele belangrijke wetenschappelijke ontdekkingen. Hierdoor lijkt het reëel dat er binnen afzienbare tijd een vaccinatieprogramma opgezet kan gaan worden tegen COVID-19. Tegelijkertijd zaaien prominente figuren twijfel over bijwerkingen van dit eerste vaccin en dat een alternatief vaccin, dat pas later beschikbaar wordt, aanzienlijk veiliger is. De discussie laait op in de traditionele media. Anti-vaccinatiebewegingen krijgen in de traditionele media volop ruimte om hun alternatief narratief te presenteren. Het aantal aanmeldingen voor het vaccinatieprogramma ligt lager dan verwacht.

Scenario "Onverschilligheid"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. De traditionele media en het grote publiek reageren gelaten, de alledaagse situatie verandert immers niet en de aandacht ligt vooral op de andere zijde van deze crisis : de economische schade. Na initiële berichten over het mislukken van de testfase van het vaccin verdwijnt het onderwerp uit de belangstelling. Hierdoor geniet ook het alternatief narratief relatief weinig aandacht in de traditionele media.

Scenario "Vaccinaties geen oplossing"

Door onvoorziene tegenslagen in de ontwikkeling van een vaccin moet geconcludeerd worden dat een vaccin niet binnen afzienbare tijd beschikbaar zal zijn. Na het uitbreken van een tweede golf met bijbehorende tweede lockdown smacht de bevolking naar een oplossing voor de medische en economische malaise waarin het land verkeert. In de traditionele media woedt discussie over de haalbaarheid van een vaccin en ontstaat ruimte voor de vraag of vaccinaties überhaupt nut hebben en niet gewoon gevaarlijke geldverspilling zijn. Dit alternatieve narratief wordt vocaal sterk uitgedragen door bepaalde actiegroepen die hiervoor veel ruimte krijgen in landelijke kranten en talkshows.

Bijlage 3

Narratief Rusland vs. Europese Unie

In het narratief Rusland versus Europese Unie komt naar voren dat de Russische media diverse complottheorieën voeden. Voorbeelden hiervan zijn berichten over het onder druk zetten van kleinere EU-lidstaten door de grotere lidstaten om Russische hulp te weigeren; dat het westen de impact van het COVID-19 virus overdrijft en dat NATO het COVID-19 virus gebruikt als excuus om hun steun aan de Baltische staten te beëindigen. Daarnaast stoken Russische media ook in het [REDACTED] / anti-vaccinatie narratief. Wat de Russische media daarmee o.a. proberen aan te tonen is dat Rusland de lidstaten van de EU helpt terwijl de EU/ Europese bondgenoten dat nalaten. Een van de mogelijke doelstellingen kan zijn dat Rusland probeert aan te tonen dat de EU niet in staat is om zijn eigen bevolking te beschermen.

Hoewel er relatief weinig Nederlandstalige desinformatie uit Rusland te vinden is, heeft deze desinformatie indirect weldegelijk invloed op Nederlandse belangen. Met name de internationale organisaties waar Nederland vitale belangen bij heeft, worden geraakt door Russische narratief. Vooral aantasting van het draagvlak onder de Nederlandse bevolking voor EU-lidmaatschap kan door de verspreiding van desinformatie kan in potentie schadelijke gevolgen hebben.

Bijlage 3.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling RUS vs. EU-narratief

De kernonzekerheden 'eensgezindheid EU' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het Rusland vs Europa-narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Europa houdt stand"

De Europese Unie blijkt ondanks de vele crises weerbaarder dan gedacht. Russische desinformatie gericht op het tegen elkaar uitspelen van landen vindt geen doorgang bij traditionele media en is daardoor weinig effectief. Na initiële verdeeldheid weten de Europese leiders eensgezind een akkoord te sluiten dat een stabiel fundament biedt voor herstel in de nabije toekomst. Het draagvlak voor de EU neemt in de Nederlandse samenleving niet significant af.

Scenario "Eurosceptis"

Nederland en overige EU-lidstaten worden gericht beïnvloed door Russische desinformatiecampagnes. In de traditionele media worden op grote schaal narratieven overgenomen die verdeeldheid tussen Europese landen en de vermeende incompetentie van de Europese instanties uitvergrooten. Sommige politici gebruiken de alternatieve narratieven om te scoren onder een euro sceptisch publiek en staan hoog in de peilingen in aanloop naar de verkiezingen. Ondanks kritiek uit de nationale politiek weten de Europese leiders zich te verenigen en een eensgezinde oplossing te vinden voor de crises.

Scenario "Anti-Europese minderheid"

De Europese leiders slagen er niet op tijd in om een gezamenlijke oplossing te vinden voor de huidige crises. Ondanks dat desinformatiecampagnes vanuit Rusland nooit echt het grote publiek hebben gevonden via traditionele media, voelt de Nederlandse regering zich in haar beleid tegenover Europa onder druk gezet door een vocale, anti-Europese minderheid. Ondanks uitgebreide analyses in traditionele media over het nut en belang van de EU voor een handelsland als Nederland klinkt de roep om een 'Nexit' op sociale media en onder politici steeds luider.

Scenario "Nederlands isolationisme"

De Europese leiders slagen er niet in zich te verenigen in een gezamenlijk aanpak om uit de crises te komen. Russische narratieven die de Europese verdeeldheid uitvergrooten gaan op grote schaal rond in Nederland, ook onder traditionele media. Politieke partijen gaan steeds vaker mee met de roep die onder de bevolking rondgaat rondom een Nexit. Op grote schaal wordt gesproken over een terugkeer naar de Gulden, over 'luie Italianen' en 'spilzieke Grieken' en over de noodzaak om de controle terug te vorderen uit Brussel.

Bijlage 4

Narratief Virus

De kern van het Virus-narratief is de wetenschappelijke discussie. Normaal gesproken worden verschillende hypothesen uitvoerig getest en onderworpen aan een peer review voordat deze gepubliceerd worden. Echter, door de grote tijdsdruk vindt er momenteel minder kwaliteitscontrole plaats en vindt de discussie omtrent de validiteit van de hypothesen niet meer plaats achter gesloten deuren. Hierdoor ontstaat er onduidelijkheid in het publieke domein over o.a. de rol van verspreiding door aerosolen, het nut van 1,5 meter afstand houden, wondermiddelen en de vraag of kinderen wel of niet besmettelijk zijn.

Het resultaat hiervan is dat (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken continu resultaten publiceren die door de media worden overgenomen en voor waar worden aangenomen. Deze worden vervolgens net zo snel weerlegd door andere (pseudo)wetenschappelijke onderzoeken.

Momenteel is een sterke vermenging zichtbaar van verschillende bewegingen en narratieven rondom een kern van desinformatie omtrent het virus. Stichtingen als VirusWaaizin en Smart Exit presenteren zichzelf als 'alternatief RIVM' en pretenderen wetenschappelijke zekerheid in huis te hebben dat het COVID-virus niet gevaarlijk is, dat er nauwelijks mensen aan overleden zijn en vooral dat de COVID-maatregelen schadelijk zijn voor mensen in plaats van nuttig. Door de maatregelen te *framen* als inperking van 'grondrechten' en aanzet tot een 'politiestaat' vindt men aansluiting van andere anti-overheidsgroeperingen.

Deze combinatie van narratieven en bewegingen heeft zich geuit in een aantal demonstraties, waarbij het uit de hand gelopen protest van 21/06 leidde tot een heftige confrontatie tussen politie en relschoppers. Deze escalatie wordt door de actievoerders en sommige politici gebruikt om het narratief te versterken. Door alle ontstane ophef is VirusWaaizin in de afgelopen weken veelvuldig besproken in de traditionele media en heeft het hierbij herhaaldelijk kans gekregen haar narratief te verspreiden voor een groot publiek.

De grens tussen wetenschappelijk debat en misinformatie is niet altijd scherp in dit narratief, maar duidelijk zichtbaar is dat groeperingen (on)bewust aan de haal gaan met gedeeltelijke, verouderde of niet-relevante informatie om (niet-)handelen m.b.t. COVID-19 te rechtvaardigen. Daarnaast kunnen de tegenstrijdige berichten leiden tot onduidelijkheid/verwarring omtrent de waarheid

Bijlage 4.1

Mogelijke scenario-ontwikkeling Virus-narratief

De kernonzekerheden 'opnieuw aanscherpen maatregelen' en 'doorbraak in traditionele media' zijn binnen het Virus-narratief tegen elkaar afgezet om tot vier verschillende scenario's te komen.

Scenario "Virusgekkies"

Na de laatste ronde van versoepelingen is de COVID-crisis beheersbaar gebleven, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig gebleken. Hierdoor is de aandacht voor alternatieve narratieven omtrent het virus afgenomen en worden groepen als VirusWaanzin weinig serieus meer genomen. In traditionele media wordt enigszins spottend teruggekeken op de protesten van de 'Virusgekkies' tijdens de zomermaanden. Indien er ontwikkelingen zijn rondom COVID wordt de uitleg van het RIVM hierover door traditionele media gecommuniceerd en door het merendeel van de bevolking voor waar aangenomen.

Scenario "Tegen het Nieuwe Normaal"

Na de laatste ronde van versoepelingen blijft de COVID-crisis beheersbaar, een nieuwe aanscherping van maatregelen is niet nodig. De discussie rondom de noodzaak van bepaalde 'basisregels' (anderhalf meter afstand houden) blijft een bron van onrust en wordt sinds de zomer al in twijfel getrokken door actiegroepen en belanghebbende ondernemers voor wie deze regel omzetting betekend. Regelmatig komen aanhangers van dit alternatieve narratief aan het woord in de traditionele media en niet zelden leidt dit tot demonstraties.

Scenario "Noodzakelijke kwaad"

Als gevolg van versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genooddaakt de maatregelen opnieuw aan te scherpen om ineenstorting van de zorgcapaciteit te voorkomen. Het RIVM en vooraanstaande virologen kunnen overtuigend aantonen dat het niet naleven van de 'basisregels' tot deze nieuwe uitbraak hebben geleid, waardoor in de traditionele media niet alleen de aandacht voor alternatieve theorieën over het virus is afgenomen, maar deze ook geregeld worden ontkracht.

Scenario "Geen acceptatie"

Na de versoepelingen tijdens de zomermaanden heeft het virus kans gezien om zich te verspreiden in een tweede golf. De overheid ziet zich genooddaakt een tweede *lockdown* af te kondigen. Toch zijn actiegroepen erin geslaagd de aandacht van traditionele media vast te houden en zwepen zij de bevolking op tegen de nieuwe invoer van maatregelen. De naleving van de tweede *lockdown* is beroerd en de handhaving ervan wordt door actiegroepen op grote schaal in traditionele media afgeschilderd als 'fascistisch' en 'het product van een politiestaat'. Demonstraties en onrusten komen regelmatig voor.

Bijlage 5

Mogelijke scenario's des-/misinformatie algemeen

Onderstaande scenario's zijn gebaseerd op een vast aantal drijvende krachten achter des- en misinformatie. Over deze drijvende krachten worden onderbouwde aannames gedaan, die leiden tot een *baseline* scenario (het meest waarschijnlijke). Vervolgens wijzigen we één van de onzekere aannames om tot een plausibel alternatief scenario te komen. Tot slot wijzigen we een aanname waarvan het zeer onwaarschijnlijk is dat deze zal veranderen om tot een *wild card* scenario te komen.

Scenario "Baseline"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelfs met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen zet door. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Plausible alternative"

Het bereik van en vertrouwen in de NPO en traditionele media blijft groot. De traditionele media blijven de overheid bovendien steunen, dus zelf met het uitbreken van een tweede golf in het najaar blijft de grote meerderheid van de Nederlandse bevolking overtuigd van de effectiviteit van de Nederlandse aanpak. De tweede golf wordt tijdig gesignaleerd en blijft beheersbaar. De verslapping rondom het naleven van coronamaatregelen door een deel van de bevolking leidt tot afkeer bij de rest van de Nederlanders. De voor- en tegenstanders van maatregelen komen rechtlijnig tegenover elkaar te staan, wat de samenleving sterk polariseert. In aanloop naar de verkiezingen groeit de invloed van des- en misinformatie op bestaande maatschappelijke spanningen met als doel het politieke debat op scherp te zetten. Politici en beroemdheden zijn dan ook steeds vaker verspreiders van des- en misinformatie.

Scenario "Wild Card"

Het algemene bereik van de NPO en traditionele media blijft groot. Een grote meerderheid van de Nederlandse bevolking verneemt via deze kanalen het officiële narratief. In de loop van de zomer vindt een doorbraak plaats in de zoektocht naar een effectief vaccin, waardoor het realistisch wordt dat deze in het najaar beschikbaar komt. Er is veel onduidelijkheid omtrent de veiligheid, de werking en de beschikbaarheid van het vaccin. Des- en misinformatie narratieven van verschillende bronnen (anti-vaxx, niet-Europese statelijke actoren, complottheoretici) spelen in op deze onzekerheid. Het resultaat hiervan is dat de Nederlandse bevolking weinig animo heeft om gebruik te maken van het ontwikkelde vaccin.

Bijlage 6

Medialandschap in Nederland [1]

LIMC hanteert drie verschillende categorieën media binnen het Nederlandse medialandschap: Traditionele media, Niet-traditionele media en Alternatieve media.

Traditionele nieuwsmedia: Bedrijven en organisaties die vanuit journalistiek oogpunt nieuws en/of actualiteiten aanbieden, gebruik makend van de journalistieke principes van hoor en wederhoor. Deze nieuwsmedia zijn vaak wel gelieerd aan een bepaalde politieke kleur, maar rapporteren wel genuanceerd.

Niet traditionele media: Nieuwsmedia die niet algemeen nieuws en/of actualiteiten aanbieden, maar bijvoorbeeld specifiek over een bepaald onderwerp of vanuit een bepaalde blik op de wereld. Deze nieuwsmedia kunnen minder genuanceerd zijn dan traditionele nieuwsmedia, of volledig ongenueanceerd.

Alternatieve media: Bronnen die een alternatieve zienswijze bieden dan de (niet) traditionele media.

Traditionele media

- Algemeen Dagblad (AD)	- NRC
- De Telegraaf	- NU
- De Volkskrant	- Reformatorisch Dagblad
- Het Financieel Dagblad	- RTL Nieuws
- Het Parool	- Trouw
- Metronieuws	- Tweakers
- Nederlands Dagblad	- NOS

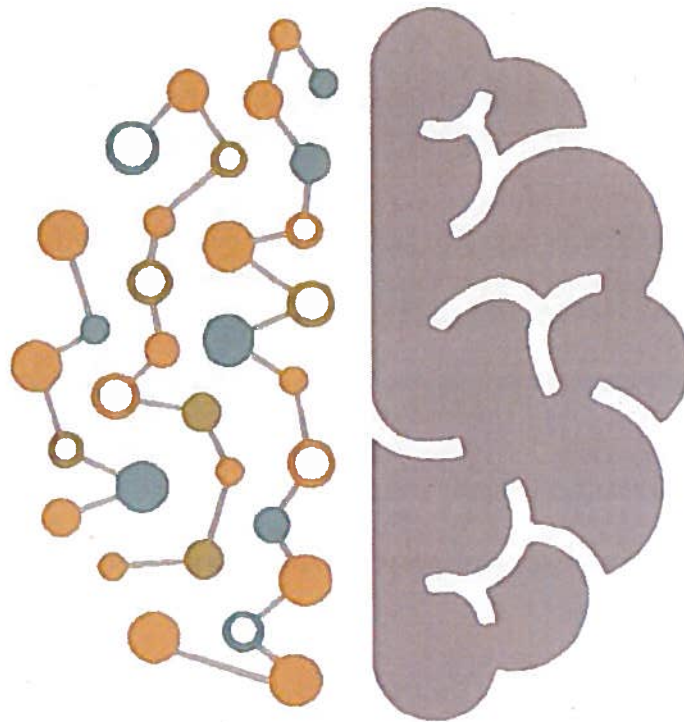
Niet-traditionele media

- De Dagelijkse Standaard	- Joop
- Dumpert	- Libelle
- Elsevier	- LINDA
- Geenstijl	- Shownieuws
- Hart van Nederland	- Vrij Nederland
- In de Buurt	

Alternatieve media

- Actiegroep Containment Nu	- Stichting Vaccinvrij
- Boublog	- Stop 5G NL
- Café Weltschmerz	- The Post Online
- Common Sense TV	- Veren of Lood
- [REDACTED]	- VirusWaaizin
- Frontnieuws	- WantToKnow
- Nationale bond tegen overheidszaken	- Welingelichte Kringen
- Ongehoord Nederland	- Xandernieuws
- Saltmines	

[1] LIMC weekly update brief 20200622 Medialandschap

LIMC

LAND INFORMATION MANOEUVRE CENTRE

@

CONTACT US

Lkol Tonnetkazerne
Eperweg 149
8084 HE 't Harde
Gebouw 230

@ limc@mindef.nl

